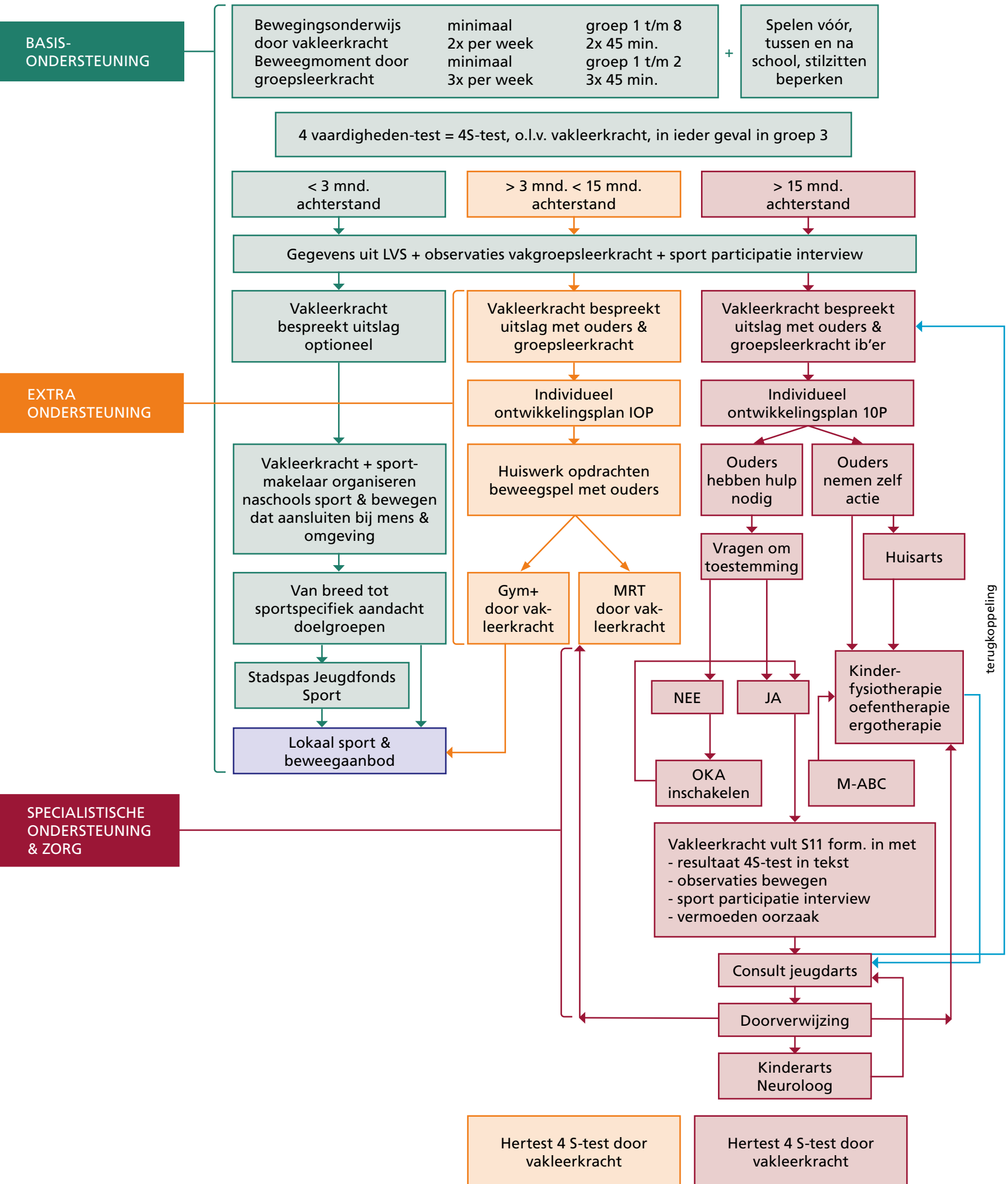

ONDERSTEUNINGSROUTE BEWEGEN & MOTORIEK PRIMAIR ONDERWIJS AMSTERDAM

Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek Primair Onderwijs

1 Inleiding

In dit document wordt beschreven wat de Amsterdamse ondersteuningsroute bewegen en motoriek voor het primair onderwijs inhoudt. De route is bedoeld om alle kinderen in het primair onderwijs passende ondersteuning en zorg te bieden op het gebied van bewegen en motoriek. De route bestaat uit basisondersteuning, extra ondersteuning en specialistische ondersteuning en zorg. De basisondersteuning is: alle kinderen krijgen goed en voldoende bewegingsonderwijs. Met behulp van een gevalideerde test wordt bij de leerlingen van groep drie in beeld gebracht hoe het met de ontwikkeling van de motoriek is gesteld. De testresultaten worden aangevuld met gegevens uit het leerlingvolgsysteem en observaties van de leerkrachten. Op basis van al deze gegevens wordt vervolgens in overleg met de ouders bepaald wat de beste mogelijke aanpak is voor elk individueel kind. Indien nodig worden andere professionals op het gebied van bewegen en motoriek ingeschakeld voor extra ondersteuning of specialistische behandeling.

De test is wordt ook weer gebruikt om na verloop van tijd te bepalen of de aanpak de gewenste resultaten heeft opgeleverd.

Bij de toelichting op de verschillende onderdelen van de ondersteuningsroute wordt ook aandacht besteed aan de verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden van ouders en vooral van de betrokken professionals, zoals: vakleerkrachten bewegingsonderwijs, groepsleerkrachten, intern begeleiders, jeugdartsen, kinderfysiotherapeuten, oefentherapeuten, sportmakelaars en buurtsportcoaches.

Basisondersteuning bewegen en motoriek in Amsterdam

De basisondersteuning bewegen en motoriek bestaat uit goed en voldoende bewegingsonderwijs. De algemene norm in Nederland voor voldoende bewegingsonderwijs in het regulier basisonderwijs voor groep 1 en 2 is: minimaal vijf keer in de week 45 minuten bewegingsonderwijs en de richtlijn voor groep 3 tot en met 8 is: minimaal twee keer in de week 45 minuten bewegingsonderwijs. Daarnaast moet er vóór, tijdens en na schooltijd voldoende gelegenheid zijn om te bewegen op het schoolplein. En verdient het aanbeveling om langdurig stilzitten tijdens de overige lessen te voorkomen.

In Amsterdam kunnen alle schoolbesturen gebruikmaken van de subsidie regeling vakleerkrachten bewegingsonderwijs, dit is een onderdeel van de Verordening op het Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam. Het doel van de subsidieregeling is om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs te verhogen en de werkdruk bij de groepsleerkrachten te verlagen. De voorwaarde voor het ontvangen van de subsidie is dat alle leerlingen van groep 1 tot en met 8 minimaal 2 keer in de week 45 minuten bewegingsonderwijs krijgen van een vakleerkracht. Daarnaast hebben de leerlingen van groep 1 en 2 dan nog drie lessen bewegingsonderwijs in de week van elk 45 minuten verzorgd door de groepsleerkracht.

Met deze subsidie voor vakleerkrachten bewegingsonderwijs ondersteunt de gemeente Amsterdam de scholen en schoolbesturen bij het versterken van de basisondersteuning bewegen en motoriek. De gemeente beoogt daarmee te stimuleren dat méér kinderen een goede

motorische ontwikkeling doormaken en minder kinderen een beroep hoeven te doen op extra ondersteuning bewegen en motoriek, respectievelijk op specialistische ondersteuning en zorg. In het verlengde van de basisondersteuning stimuleert de vakleerkracht de structurele, duurzame deelname aan de bewegingscultuur door alle leerlingen. De vakleerkracht ondersteunt en adviseert individuele leerlingen met betrekking tot deelname aan beweeg- en sportactiviteiten buiten de school. De vakleerkracht weet welke leerlingen deelnemen aan structureel beweegaanbod en adviseert de leerlingen die nog niet deelnemen op basis van hun interesses en aanleg. De vakleerkracht is goed op de hoogte van het lokale aanbod.

Als geldgebrek een reden is om niet deel te kunnen nemen aan het lokale sportaanbod dan schakelt de vakleerkracht het Jeugd Fonds Sport in en stimuleert het gebruik van de Stadspas. Daarnaast verzorgt de groepsleerkracht het beweegspel op het schoolplein vóór, tijdens en na schooltijd en de vakleerkracht stimuleert dat als adviseur.

Samen met de sportmakelaar organiseert de vakleerkracht een naschools sport- en beweegaanbod dat enerzijds aansluit op de wensen en behoeften van de leerlingen en anderzijds op de lokale sport- en beweeginfrastructuur. De sportmakelaar zorgt er ook voor dat de vakleerkracht goed op de hoogte is van het lokale aanbod.

2 Signaleren met de 4-Vaardighedentest

De opdracht van de vakleerkracht bewegingsonderwijs is om het bewegen van de leerlingen in brede zin te verbeteren. Het observeren en volgen van het bewegen en de grove motoriek van de leerlingen vanaf groep 1 tot en met 8 hoort daarbij. Bij twijfels over de ontwikkeling van het bewegen en motoriek spreekt de vakleerkracht in eerste instantie met de groepsleerkracht. De observaties van de groepsleerkracht met betrekking tot de fijne motoriek en het beweeggedrag op het schoolplein leveren aanvullende informatie op. Op basis van een totaalbeeld kunnen vak- en groepsleerkracht besluiten om de ouders te informeren en het zorgteam in te schakelen.

In Amsterdam wordt de 4-Vaardighedentest gebruikt om de motorische ontwikkeling van de leerlingen in het primair onderwijs systematisch in beeld te brengen. De vier vaardigheden die getest worden zijn: springen-kracht, springen-coördinatie, oog-hand-coördinatie en balanceren. De test bestaat uit series van opdrachten, van gemakkelijk naar steeds moeilijker.

In het kader van het onderzoeksproject Gymmersoog is de 4-Vaardighedentest (4S-test) onderzocht op validiteit en betrouwbaarheid en zijn er nieuwe afkapwaarden vastgesteld.

Daarmee is er sinds 2018 een betrouwbaar en objectief signaleringsinstrument beschikbaar om de motorische ontwikkeling van de kinderen in beeld te brengen.

De vakleerkracht bewegingsonderwijs neemt de 4-Vaardighedentest bij voorkeur in de maand september af, in ieder geval bij alle leerlingen van groep 3. Vervolgens voert de vakleerkracht de resultaten in een registratie systeem voor de 4-Vaardighedentest in, zodat de verschillende niveaus zichtbaar worden. De beschikbare systemen zijn: Stimuliz, TANGO of Jump-in.

De mogelijke niveaus zijn:

- groen bij een achterstand is van maximaal 3 maanden.
- oranje bij een achterstand tussen de 3 en 15 maanden of
- rood bij een achterstand van meer dan 15 maanden

Voor een handleiding voor een efficiënte en effectieve organisatie van de 4-Vaardighedentest verwijzen we naar het verslag van Werkpakket 5.

3 Extra ondersteuning bij achterstand in bewegen en motoriek

Als de uitslag op de 4-Vaardighedentest 'oranje' is dan is er sprake van een achterstand in de motorische ontwikkeling tussen de 3 en 15 maanden. Het kind komt dan in aanmerking voor extra ondersteuning. De kinderen binnen de oranje groep kunnen bijna een jaar verschil hebben in hun 'motorische leeftijd'. Er zijn uiteenlopende achterliggende factoren die de achterstand bepalen. Om al deze redenen is de oranje groep een zeer gedifferentieerde groep. Het is daarom erg belangrijk dat de vakleerkracht een goede analyse maakt van de beschikbare gegevens.

De beschikbare gegevens zijn:

Testresultaten:

- de uitkomst van de 4-Vaardighedentest

Observaties vakleerkracht:

- gegevens die eerder in het leerlingvolgsysteem zijn ingevoerd
- doet het kind actief mee bij bewegingsonderwijs
- doet het kind met plezier mee bij bewegingsonderwijs
- wat valt er op uit het sportparticipatie interview
- welke oorzaken van motorische achterstand vermoedt de gymdocent

Observaties groepsleerkracht:

- doet het kind actief mee op het schoolplein
- wat valt er op aan de fijne motoriek
- eventuele andere relevante informatie

De eerste stap is dat de vakleerkracht de 'oranje' kinderen bespreekt met de groepsleerkracht. De gegevens uit het sportparticipatie interview en de observaties van de vak- en groepsleerkracht leveren naast de score voor de motoriek aanvullende informatie over het beweeggedrag van de leerling. Na dit overleg zoekt de vakleerkracht of de groepsleerkracht contact met de ouders om de uitslag van de 4-Vaardigheden test en de andere informatie te bespreken. Samen met de ouders maakt de vakleerkracht vervolgens een plan, een individueel ontwikkelingsplan (IOP). Voor het gesprek met de ouders kan gebruik gemaakt worden van de 'Handreiking voor gesprek met de ouders'.

Binnen het extra ondersteuningsaanbod zijn de volgende opties beschikbaar:

- A. Huiswerkopdrachten: vaker buiten spelen, vaker met ouders thuis beweegspelletjes doen, lopend of fietsend naar school.
- B. Lid worden van een sport- of beweegclubje waarin veel aandacht is voor grondvormen van bewegen (zwemmen, gymnastiek, judo) en extra aandacht in de reguliere gymlessen en tijdens het spelen op het schoolplein.
- C. Gym+, dit is een gevarieerd beweegaanbod voor leerlingen uit groep 3 en 4 die geen lid zijn van een sportvereniging en bijna nooit deelnemen aan naschools sport en beweeg aanbod. Gym+ wordt op scholen aangeboden tussen oktober en eind schooljaar, dus 20 tot 30 weken. Doel is het plezier in bewegen te vergroten door het verbeteren van het zelfvertrouwen. Het aanbod is methodisch goed afgestemd op het niveau van de groep. Een groep bestaat uit van 8 tot 14 leerlingen. Gym+ is oplossingsgericht. Gym+ wordt gefaciliteerd door het team Sportstimulering van de Gemeente Amsterdam. Gym+ wordt bij voorkeur verzorgd door de vakleerkracht zelf, maar in ieder geval door een ALO opgeleide vakleerkracht.

- D. 12-16 weken Motorische Remedial Teaching (MRT). MRT is probleemgericht. MRT is een activiteit voor 6 tot 10 leerlingen die verzorgd wordt door de vakleerkracht en is bedoeld voor leerlingen van wie de achterstand meer motorisch van aard is.

Afhankelijk van de aard en de ernst van de achterstand kan de vakleerkracht een gemotiveerde keuze maken voor één of meer van deze opties.

Als de vakleerkracht zich ernstig zorgen maakt om de ontwikkeling van een leerling die 'oranje' heeft getest en daarom toch een advies van de jeugdarts nodig acht, dan kan de vakleerkracht altijd de procedure starten om tot en consult van de jeugdarts te komen. De procedure om een dergelijk consult te organiseren wordt besproken in paragraaf 5.

4 Specialistische ondersteuning en zorg bij achterstand in bewegen en motoriek

Als de uitslag op de 4Vaardigheden test 'rood' is, dan is er, bij 6 jarigen, dus sprake van een achterstand in de motorische ontwikkeling van meer dan 15 maanden. In dat geval komt het kind in aanmerking voor specialistische ondersteuning en zorg. Het gaat ook hier om een gedifferentieerde groep leerlingen. Het is daarom erg belangrijk dat de vakleerkracht, groepsleerkracht en intern begeleider een goede analyse maken van de beschikbare gegevens.

De beschikbare gegevens zijn:

Testresultaten:

- de uitkomst van de 4Viervaardigheden scan

Observaties vakleerkracht:

- gegevens die eerder in het leerlingvolgsysteem zijn ingevoerd
- doet het kind actief mee bij bewegingsonderwijs
- doet het kind met plezier mee bij bewegingsonderwijs
- wat valt er op uit het sportparticipatie interview
- welke oorzaken van motorische achterstand vermoedt de gymdocent

Observaties groepsleerkracht:

- doet het kind actief mee op het schoolplein
- wat valt er op aan de fijne motoriek
- eventuele andere relevante informatie

De eerste stap is dat de vakleerkracht de 'rode' kinderen bespreekt met de groepsleerkracht en de intern-begeleider (ib'er). De gegevens uit het sportparticipatie interview en de observaties van de vakleerkracht en de groepsleerkracht leveren aanvullende informatie over de grove en fijne motoriek en het beweeggedrag van de leerling. In het gesprek komt aan de orde of de interne begeleider bekend is met de betreffende leerling. Er kunnen namelijk nog andere problemen spelen en mogelijk zijn sommige leerlingen al bekend en in traject bij de jeugdarts.

Als er geen bijzondere redenen zijn om de aanmelding niet in gang te zetten, dan bespreken interne begeleider, vakleerkracht bewegingsonderwijs en groepsleerkracht wie het beste hierover in gesprek gaan met de ouders. Na het overleg tussen de vakleerkracht, de groepsleerkracht en de ib'ers zoekt (minstens) één van deze drie personen contact met de ouders om de uitslag van de 4-Vaardigheden test, aangevuld met de andere informatie te bespreken en de zorgen over de achterstand te delen. Bepalend kan zijn wie de beste relatie met de ouders heeft, wie het onderwerp het best bespreekbaar kan maken, wie het meest ervaren is bij dergelijke gesprekken. Voor het gesprek met de ouders kan gebruik gemaakt worden van de 'Handreiking voor gesprek met de ouders'.

In dit gesprek wordt aan de ouders voorgesteld om een consult aan te vragen bij de jeugdarts van JGZ. Als de ouders dit goed vinden, laat de school de ouders een zogeheten 'S11' formulier tekenen. Dat is een aanvraagformulier voor een onderzoek op indicatie bij de Jeugdarts. Zonder toestemming van ouders is het wettelijk niet toegestaan met partijen buiten de school, waaronder dus de jeugdgezondheidszorg, over problemen van specifieke kinderen te praten en gegevens te delen (uitzonderingen betreft vermoedens van kindermishandeling).

In het geval dat ouders geen doorverwijzing willen, is het aan de medewerkers van de school om daar mee om te gaan zoals ze dat ook in andere gevallen van zorgweigering zouden doen. Het kan een optie zijn om de Ouder en Kind-Adviseur (OKA) in te schakelen, wellicht kan die een ander perspectief aanbrengen in het gesprek en de ouders op andere gedachten brengen.

In sommige gevallen zullen de ouders laten merken dat ze zelf actie willen ondernemen en hun kind willen aanmelden bij een lokale kinderfysiotherapeut, oefentherapeut of ergotherapeut. De ib'er heeft er over het algemeen redelijk zicht op of er meer problemen spelen en of er sprake is van andere ondersteuningsroutes. Als er meer problemen spelen, dan is het toch het best als de ib'er aanstuurt op een consult bij de jeugdarts. De jeugdarts kan namelijk echt een compleet beeld maken van het kind en het gezin en op basis daarvan een gefundeerd advies uitbrengen.

Als de ouders akkoord gaan, stuurt de ib'er namens de school het S11 formulier naar de jeugdarts (dit formulier is bij alle intern begeleiders bekend en aanwezig, maar wordt ter volledigheid ook nog bijgevoegd als bijlage 2).

Op het S11 formulier vult de vakleerkracht in het vak voor de toelichting in:

- uitkomst van de 4Viervardigheden scan in heldere taal
- wat opvalt aan het kind m.b.t. bewegen
- welke oorzaken van motorische achterstand de gymdocent vermoedt
- wat de groepsleerkracht is opgevallen m.b.t. fijne motoriek
- eventuele andere relevante informatie
- een overzicht van het sport- en beweegaanbod dat op of rond de school beschikbaar is

Samen met de lokale sportmakelaar zorgt de vakleerkracht voor een overzicht van beschikbaar kennismakingsaanbod, naschools aanbod, Gym+, MRT of ander aanbod gericht op de verbetering van de motoriek (kinderoefentherapie of kinderfysiotherapie).

Elke vakleerkracht kan via de website van Sportstimulering Amsterdam achterhalen wie de lokale sportmakelaar is voor de leeftijdsgroep 2,5 tot 12 jaar.

De jeugdarts verzorgt de uitnodiging van het kind en de ouders voor een consult. De jeugdarts neemt tijdens het consult een anamnese af en bepaalt welke passende zorg nodig is en of er vervolgonderzoek nodig is. De jeugdarts vraagt aan ouders toestemming om over de gekozen vervolgstappen te communiceren met de interne begeleider, groepsleerkracht en vakleerkracht bewegingsonderwijs.

Samen met de ouders wordt er vervolgens een plan gemaakt (Individueel Ontwikkelingsplan).

De jeugdarts werkt op basis van het protocol voor het consult bij achterstand in motorische ontwikkeling. Afhankelijk van de aard en de ernst van de achterstand kan er gekozen worden voor één of meer van de volgende opties.

- A. Het kind krijgt extra begeleiding door de vakleerkracht op school en volgt 12-16 weken Motorische Remedial Teaching, aangevuld met huiswerkopdrachten en met extra aandacht in de reguliere lessen bewegingsonderwijs op school.
- B. De jeugdarts verwijst naar kinderfysiotherapie, kinderoefentherapie in principe voor 8 tot 12 behandelingen, gevolgd door optie A.

- C. De jeugdarts verwijst naar kinderfysiotherapie voor nader onderzoek: bijvoorbeeld Movement ABC, gevolgd door optie B.
- D. De jeugdarts verwijst naar kinderarts of neuroloog.

Indien de jeugdarts verwijst naar zorgaanbod buiten de school, is de jeugdarts de 'case' manager. De jeugdarts informeert de ib'ers over de doorverwijzing van de leerling. De jeugdarts houdt contact met de betreffende zorgaanbieder om na te gaan of het zorgaanbod voldoende heeft geholpen.

5 Hertest

De vakleerkracht bewegingsonderwijs monitort in alle voorgaande gevallen de voortgang van de leerling en herhaalt de 4Vaardighedentest in principe na 12-16 weken.

De uitslag van de hertest wordt door de vakleerkracht besproken met de ouders en met de groepsleerkracht.

Als de leerling bij de hertest van oranje naar groen gaat of van rood naar oranje dan is er sprake van een duidelijke verbetering. Mogelijk heeft de interventie gewerkt. Het is in ieder geval een mooi resultaat.

Als de leerling bij de hertest opnieuw oranje of rood heeft gescoord, dan moet er nauwkeurig gekeken worden naar de uitslag. Als er een binnen de categorie een verbetering heeft plaatsgevonden, dan kan het verstandig zijn om de interventie nog een periode van 12 of 16 weken te verlengen en de 4Vaardigheden scan na 12-16 weken te herhalen.

Als er geen of nauwelijks verbetering is opgetreden, dan moet overwogen worden om een zwaardere interventie in te zetten of om de Jeugdarts om advies te vragen. Bij onvoldoende verbetering volgt overleg met jeugdarts en wordt aangestuurd op een gezamenlijk overleg met ouders, jeugdarts, vakleerkracht en intern begeleider.

6 Communicatie tussen de professionals

Kinderen met een ernstige motorische achterstand worden doorverwezen naar zorg buiten de school (paragraaf 5). In dit zorgtraject werken verschillende professionals met elkaar samen om de achterstand in motoriek terug te dringen. De vakleerkracht bewegingsonderwijs, groepsleerkracht, IB-er, jeugdarts en kinderfysiotherapeut of kinderoefentherapeut spelen daarbij ook een rol. In het SAMBO (Samenwerking Amsterdamse Motoriek BasisOnderwijs) project is de samenwerking tussen de professional aan het begin van de keten: de vakleerkracht en de professional aan het eind van de keten: de kinderoefen- of kinderfysiotherapeut nader onderzocht.

Omdat (deze twee) professionals op verschillende locaties werken en verschillende werkschema's hebben, is het lastig om efficiënt met elkaar te communiceren. Een digitale tool waar de professionals informatie over een kind delen (AVG proof), waar de motorische voortgang in wordt bijgehouden, waar filmpjes en foto's geplaatst worden en waar de professionals elkaar vragen stellen en advies geven is welkom.

Naast het ontwikkelen van een digitale communicatietool, is het wenselijk om kennis te hebben van elkaars vakgebied en ideeën over taakopvatting. Een gedeelde visie en onderling vertrouwen blijken ook voorwaardelijk voor een goede samenwerking.